

allò que és subjectiu-adjectiu, i espatllant la utilitat del mot]; d'ací s'arriba, quan el sentit s'objectiva, a una acc. secundària que defineix Ruyra «lentitud i pèrdua de temps en fer les coses; *fer estaries*: perdre temps, cançonejar» (O. C., 379b), i és també l'eiv.: «*estaries*: demoras», PzCabr.; tot això prové del sentit nàutic (AlcM: Bna. i Val.), i aquest és molt anterior a 1779 (Capmany).

Del català va passar al castellà i portuguès [1873, Machado; no figura encara en Moraes, Cortesão ni Jal] *estadia* [DAcEsp., mj. S. XIX], recollit primer pel Dicc. de FzNavarrete (1831): «la detenció que hace en cualquier puerto una embarcación, el gasto que en ella causa, — más usado en plural; y muchos dicen y escriben *estaría*, en las pólizas de fletamento suelen pactarse algunos días para cargar y descargar, los cuales se llaman *estadias* u *estarias* o *demoras náuticas*; distingüense además en *regulares* e *irregulares* --- las segundas son las causadas por algún accidente o fuerza mayor; las *regulares* --- en *ordinarias* y *extraordinarias* --- por las segundas, que se llaman *sobrestadias* o *sobrestarias*, se suele convenir en un tanto diario, Capmany, en el glos. de las Costumbres Mar. de Bna.»; en passar al cast. (que ho transmeté al port.), *estaria* fou alterat en *-dia* per influència de l'adj. cast. *estadio* 'estantís'.

Estatge [S. XIII]: 'estada (acte d'estar en un lloc)': «moguem lo dimecres matí de Salou ab l'oratge de la terra, car per l'*estatge* lonc que havíem feyt, tot vent nos era bo, sol que moure nos pogués de la terra», Jaume I (Cròn., Ag., 90, § 56); 'el fet de: a) estar o residir en un lloc, b) de ser i conduir-se de tal o tal manera', ús que es concreta en: a) 'residència en tal lloc i el lloc mateix en tant que residència' [S. XII, CostTort.] sovint amb aplicació cavalleresca o de dret senyorial (cf. *estatja*): «al dit Gispert Galotxer restituïscats e donets l'abit de nostra Religió --- que a la nostra casa de Bajoles se'n vaja d'*estatge* --- e-l provehesquen de menjar, de beure e de vestiari», doc. d'Hospitallers ross., a. 1378; i un altre de 1436: MiretS, *TemplH*, pp. 420 i 429.4

MiretS (i AlcM) sense distingir-ho del femení *estatja*, defineix «o sia 'l dret feudal de poder habitar un castell el seu senyor»,⁵ i després cita un doc. de 1123, en què, en concedir P. Ramon i Ermesenda el castell de Tost a Ramon Arnal en comanda, usen el mot, primer en el sentit general de 'residència' i després en l'aplicació senyorial: «donamus ad tibi R. A. in tali videlicet racione, qua modo superius scriptum est, que tu sias nostrum solidum contra totos homines et facias *estadga* in ipso Kastro de Tost et guardes bene; et ego Petri Raimundi retineo *estadga* in ipso kastro, illas horas que ego *estare* volueron», encara: «*estadges* de predictis castris Lavansa», a. 1131 (Rev. Biblgr. Cat., VII, 10, 11); ja abans: «in villa Salses potestad no te-n vedarei, ne *estadga*, per quantas vegadas me-n demanaràs», doc. ross., c. 1090 (RLR III, 285).

Estatja no és variant gràfico-fonètica de *estatge* (com AlcM sembla entendre) sinó duplicat morfològic f. i m. provinent aquest de STATICUM (derivat de STARE

amb el sufix d'abstracte -ATICUM), i aquell, del seu plural neutre STATICA tornat singular en català; anàlogament *estatge* m. i *estatja* f. en oc. ant. (i allí també amb el doble sentit comú i legal-feudal): *estatja* f. 'lloc de residència', p. ex. en la *Vida* provençal de St. Honorat (Appel, Cbr., 8.16). El femení seguí usant-se, i també amb sentit menys o gens jurídic: «si exive de la terra del dit senyor comte --- e trasportava sa *stağa* en altre loc ---», 1408, privilegis de la Vall d'Aneu (fº 2v, Saroihandy, RFE IV); «La Güelfa --- se n'anà a Montserrat --- on son germà era; la qual, per lo germà, fonc rebuda honorablement, assignant-li una e la pus bella part de son palau per la sua *estatja*», Curial (NCL I, 25).

b) 'Fet de ser i conduir-se de tal o tal manera' (deriv. d'*estar* en el sentit arcaic de 'ser per essència tal o tal cosa', AlcM acc. IId). «Plató véu un home neci ab bella casa, e dix: la casa és bella mas l'*estatge* és àvol» on Jafuda Bons. (86v), tot jugant amb el mot (en el sentit de 'residència') li dóna obliquament i agudament tal sentit prenent-la en aquesta acc. (no ho sap veure AlcM, i hi posa una mala lliçó *estatger*, però la correcta la pren el DBal. del ms.). Però més comunament es precisava en *mal* o *bon estatge*, i aquell sovint prenia el sentit de 'mal tractes, mal comportament': «l'escuder respòs: —Senyer: jo plor per ço cor un senyor ab qui estava, lo qual ha nom Narpan, m'à tolt mon loguer: e són-me partit d'él per ço cor no-l pusc servir a sa guisa, cor tant és enuyós e desordenat en ses custumes, que null home no pot soferre son *mal-estatge*», Llull (Blanq., NCL I, 266.4), altre ex. de Llull en AlcM.

Amb el valor de *bon estatge* degué restar *estatge* (de sentit melioratiu), d'on els derivats *mal-estatger* 'dolent, que dóna mal tracte' (StFeliu de G., AlcM; id. i *malestatgeria*, Llull) i *estatger* 'afable, tractable, de bon humor': de l'heroi de Bordeus i vencedor de la coalició França-Vaticà ens conten que llavors «hanc no vehés tan alegre hom, ni tant joyós ni tan *statger*, com lo rey fo aquell dia» i que en arribar un anunci esferèidor «les novelles --- lo rey quant les hac enteses --- apellà alguns de sos consellers, e mès-se en jocs e en *statgeries* ab ells, e féu semblant ---» ('pit i fora! si van mal dades'), Desclot, §§ 147, 159 (NCL IV, 172.18; v, 89.20). *Malestatjant*. *Malestatger* també en Eiximenis: «la dóna quant veu son marit cruel a companya, o *malestatger*, lo-y deu dir a part» (Dones, 140.5).

Altrament el derivat *estatger* es prengué també en el sentit de 'resident', que ha restat sobretot a Val.: «lo *estatger*: inquilinus; lo mayordom de la alqueria: villicus, epistates; ---» (ThPu., 2) (Benassal, Val., AlcM; el botifler de «Las Provincias», 22-IV-75, el recomana com a substitut del «nefand» *masover*); també *estatger* (-gee), *estatgiu* i *estatyant* i *estatgeriu* s'usaren en el gascó de Bigorra (Libre Vert de Benac, a. 1406, p. 69); *estatjant* [1418], *estatjar*; *esta[t]jada* f. 'extensió d'un edifici' hapax de 1417 (Villanueva, Viaje XII, 331).

Estat [tercer quart S. XIV, Cròn. del Cerimoniós],